

MARDİN'İN İKTİSADÎ YAPISI; Şehrin Gelir, Sektörel, Dış Ticaret, Rekabetçilik ve İstihdam Yapısına Dair Tespitler ve Değerlendirmeler

Doç. Dr. Mehmet Behzat Ekinci

Mardin Artuklu Üniversitesi, İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

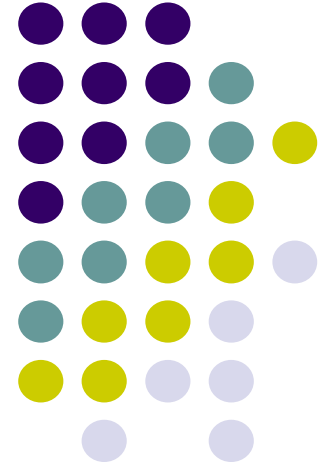
TOBB/TEPAV, Mardin İli/İlçeleri Oda/Borsa Akademik Danışmanı

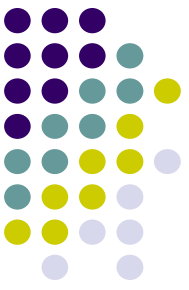
AB/TOBB/TEPAV/Odalar MAHİR ELLER Projesi

(Birlikte Yaşamak ve Çalışmak: Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Entegrasyonu)

Mardin, Erdoba Elegance Otel / Dara Salonu

29.01.2019, 14.00-16.30

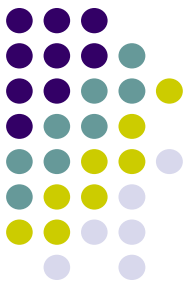

İÇİNDEKİLER

- Mukaddime (Yönetici Özeti)
 1. Mardin'in Gelir Yapısı
 2. Mardin'in Sektörel Yapısı
 3. Mardin'in Dış Ticaret Yapısı
 4. Mardin'in Rekabetçilik Yapısı
 5. Mardin'in İstihdam Yapısı
- Genel Tespitler ve Değerlendirmeler

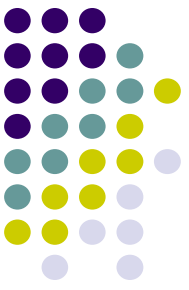
MUKADDİME (Yönetici Özeti) - a

Mardin;

- Düşük GSYİH ve KBGSYİH değerlerine sahiptir.
- Sektörel katma değer itibariyle hizmet ağırlıklı bir yapıdadır.
- Dış ticareti dışsal faktörler sebebiyle kırılgan niteliktedir.
- Beşerî sermaye eksikliği, rekabetçiliğini olumsuz etkileyen en önemli faktörlerdendir.

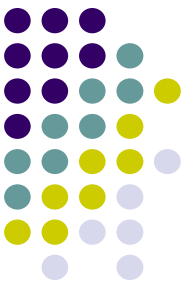
MUKADDİME (Yönetici Özeti) - b

Mardin'de;

- İşsizlik oranı Türkiye ortalamasının en az iki kat daha fazladır.
- Bu durum, genç nüfus açısından daha çarpıcı bir görünüm sergilemektedir.
- Ayrıca, işgücü arzı-talebi arasında da nitelik açısından uyumsuzluk mevcuttur.

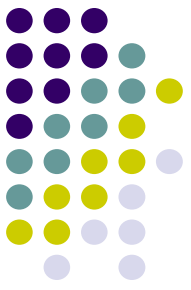
MUKADDİME (Yönetici Özeti) - c

Fakat öte yandan;

- Mardin, her zaman yüksek cazibeli bir şehir olmuştur.
- Ticarî açıdan daima dinamik bir yapıdadır.
- Dolayısıyla içinde birçok fırsatı barındırmaktadır.
- Nitekim, şehir insanları belirgin bir teşebbüs ruhuna sahiptir.
- Ayrıca, şehirde yüksek bir ziraî ve tarımsal potansiyel vardır.
- Şehrin turistik potansiyelinden ise bahsetmeye hiç gerek yoktur.

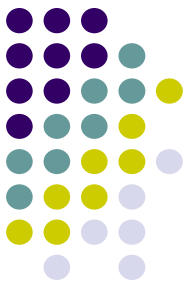
1) Mardin'in Gelir Yapısı - a

Tablo 1: Mardin'in Türkiye GSYİH'sindeki Yeri (2005-2017)

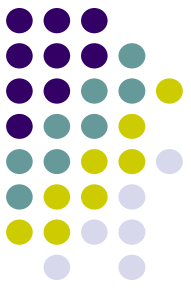
Yıl	Mardin GSYİH (milyon TL)	Mardin GSYİH /TR GSYİH (%)
2005	2,863	0.43
2010	5,661	0.49
2015	12,097	0.52
2016	13,279	0.51
2017	15,865	0.51

1) Mardin'in Gelir Yapısı - b

- Mardin; düşük bir GSYİH değerine sahiptir.
- Yıllar itibariyle incelendiğinde genel olarak Türkiye GSYİH'sinin %1'inin altında bir katkısı olduğu görülmektedir.
- 2017 yılı katkısı %0.5 oranındadır.

1) Mardin'in Gelir Yapısı - c

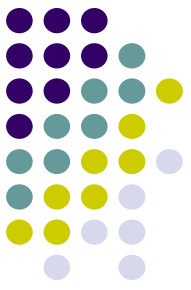

Tablo 2: Mardin'de KBGSYİH Verileri (2005-2017) (USD)

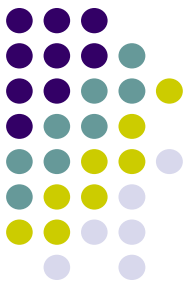
<i>Yıl</i>	<i>Mardin KBGSYİH</i>	<i>TR KBGSYİH</i>
2005	2,900	7,304
2010	5,086	10,560
2015	5,623	11,019
2016	5,515	10,883
2017	5,416	10,602

Kaynak: TÜİK (2019), "Ulusal Hesaplar", http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1075, 03 Ocak.

1) Mardin'in Gelir Yapısı - d

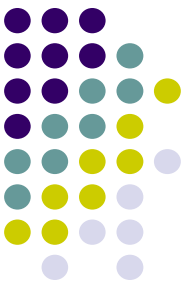
- Mardin'in KBGSYİH'si Türkiye ortalamasının epey altındadır.
- GSYİH'ye katkısına paralel olarak Türkiye toplam hasılasından kişi başına düşen pay da yine ortalama KBGSYİH'sinin yarıya yakını seviyesindedir.
- Nitekim, 2017 yılı Türkiye ortalaması 10,602 USD iken Mardin'in KBGSYİH'si 5,416 USD'dir.

2) Mardin'in Sektörel Yapısı - a

Tablo 3: Mardin'in Sektörel GSYİH Verileri (2005-2017) (%)

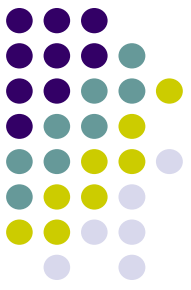
<i>Yıl</i>	<i>Mardin Tarım / GSYİH</i>	<i>Mardin Sanayi / GSYİH</i>	<i>Mardin Hizmetler / GSYİH</i>
2005	0.20	0.14	0.53
2010	0.25	0.13	0.50
2015	0.18	0.15	0.56
2016	0.16	0.15	0.57
2017	0.16	0.16	0.57

2) Mardin'in Sektörel Yapısı - b

- Mardin, sahip olduğu faktör bileşimi gereği emek-yoğun bir sektörel yapılanma içerisindedir.
- Bu da beraberinde ağırlıklı olarak hizmet sektörü temelli bir üretim yapısına yol açmaktadır.
- Bu kapsamda; turizm, inşaat ve ulaştırma gibi alanlarda uzmanlaşma olduğu görülmektedir.
- Bu arada, sektörel bir dönüşüm yaşandığı da gözlenmektedir.
- Nitekim, tarımın GSYİH'deki payı nispeten azalırken, sanayi ve hizmet sektörlerinin payları artmaktadır.

3) Mardin'in Dış Ticaret Yapısı - a

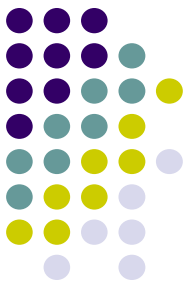

Tablo 4: Mardin'in Dış Ticaret Verileri (2005-18) (Milyon USD)

Yıl	Mardin İhracatı	Mardin İhracatı / TR İhracatı (%)	Mardin İthalatı	Mardin İthalatı / TR İthalatı (%)
2005	171	0.23	30	0.00
2010	564	0.50	93	0.00
2015	882	0.61	101	0.00
2016	878	0.62	94	0.00
2017	911	0.58	149	0.00
2018 (Ocak-Kasım)	810	0.53	219	0.00

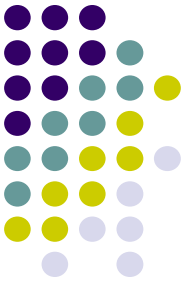
Kaynak: TÜİK (2019), "Dış Ticaret", <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 07 Ocak.

3) Mardin'in Dış Ticaret Yapısı - b

- Mardin, her zaman net bir ihracatçı pozisyonunda olagelmiştir.
- 2005'te 171 milyon USD olan ihracatı, 2018 Ocak-Kasım döneminde 810 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.
- Bununla beraber, 2017 yılına göre nispî bir azalma meydana geldiği görülmektedir.
- Bunun en temel sebebi, ekonomide meydana gelen konjonktürel dalgalanmalar ve jeo-politik gelişmelerdir.
- Dolayısıyla, bu etkiler devam ettiği takdirde, ihracatın 2019'da da gerilemesi ihtimali vardır.

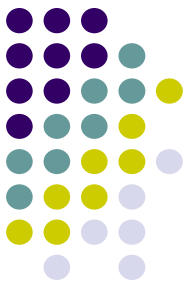
3) Mardin'in Dış Ticaret Yapısı - c

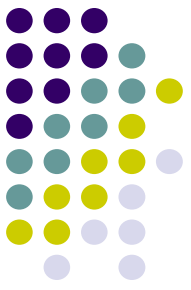
Tablo 5: Mardin'in İhracat/İthalât Oranı (2005-18) (Milyon \$)

<i>Yıl</i>	<i>Mardin İhracatı</i>	<i>Mardin İthalâtı</i>	<i>Mardin İhracatı / Mardin İthalâtı (%)</i>
2005	171	30	5.70
2010	564	93	6.06
2015	882	101	8.73
2016	878	94	9.34
2017	911	149	6.11
2018 (Ocak-Kasım)	810	219	3.70

3) Mardin'in Dış Ticaret Yapısı - d

- Mardin'in ihracatının ithalâtını karşılama oranı da net ihracatçı olmasıyla paralel biçimde pozitifdir ve yüksektir.
- 2018'de 2017 yılına göre ihracattaki azalış, ithalâtta artış meydana geldiğinden, bu oranda nispi bir düşüş görülmektedir.
- Bununla beraber, mevcut konjonktürel ve jeo-politik riskler ortadan kalktığı takdirde oranın tekrar eski seviyelerine çıkması beklenmektedir.

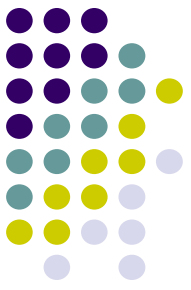

4) Mardin'in Rekabetçilik Yapısı - a

Tablo 6: Mardin'in İllerarası Rekabetçilik Endeksi Sıralama Bilgileri (2009-14) (sıra)

Endeks	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14
Rekabetçilik Endeksi Genel İl Sırası	79	74	76	76	76
- Beşerî Sermaye Alt Endeksi	78	78	80	79	80
- Yenilikçilik Alt Endeksi	58	59	59	57	63
- Üretim ve Ticaret Alt Endeks	69	63	70	78	78
- Yaşanabilirlik Alt Endeksi	77	76	77	71	70

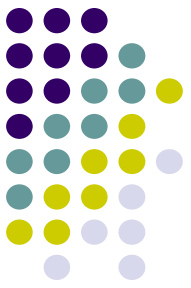
Kaynak: URAK, Deloitte Türkiye (2016), İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2013-2014, İstanbul.

4) Mardin'in Rekabetçilik Yapısı - b

- Mardin'in 'İllerarası Rekabetçilik Endeksi' genel sırası, 2013-14 itibariyle 76'dır.
- Bu genel değer içinde en fazla katkıya sahip olan alt endeks İlin 'yenilikçilik' yapısıdır.
- Bunu 76. sıra ile İlin 'yaşanabilirlik' yapısı takip etmektedir.
- En sonda gelen ise İlin 'beşerî sermaye' yapısıdır. Bu açıdan Mardin, 81 il arasında seksenincidir (Urfa 79., Şırnak 81.)

5) Mardin'in İstihdam Yapısı - a

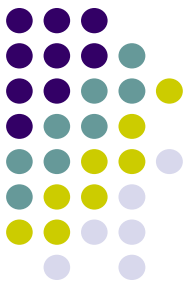

Tablo 7: Türkiye'de ve Dicle Bölgesi'nde İşsizlik Verileri (2014-15)

	Toplam (%)		15-24 Yaş (%)	
	2014	2015	2014	2015
TR	9.9	10.3	17.8	18.5
Dicle (TRC3) Bölgesi	24.0	24.4	33.1	35.3

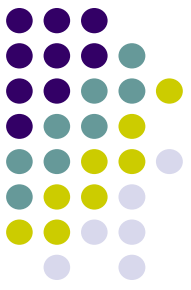
Kaynak: Erçin, Murat (2017), "TRC3 Bölgesinde Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu", Sunum, DİKA Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi, Mardin.

5) Mardin'in İstihdam Yapısı - b

- Mardin; Batman, Siirt ve Şırnak ile Dicle (TRC3) Bölgesi'nde yer alan bir şehirdir.
- 2014-15 verileri incelendiğinde, Türkiye'deki işsizlik oranlarının Dicle Bölgesi'ne yansımalarının daha yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir.
- Nitekim, mesela 2015'te Türkiye'nin genel işsizlik oranı %10.3 iken, Bölgedeki oran %24.4'tür.
- Genç nüfustaki işsizlik de yine benzer şekilde yüksek oranlıdır.

5) Mardin'in İstihdam Yapısı - c

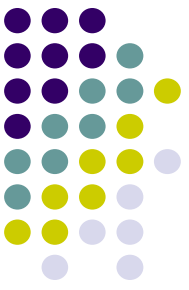
Tablo 8: Mardin'de İşsizlik Oranları (2012-13)

	İşsizlik Oranları (%)	
	2012	2013
TR	9.2	9.7
Mardin	20.9	20.6

Kaynaklar:

TÜİK (2019), " İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri", <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 13 Ocak.

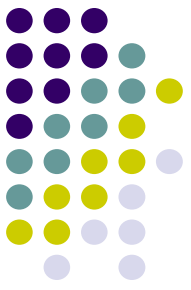
TÜİK (2019), " İşgücü İstatistikleri", http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 13 Ocak.

5) Mardin'in İstihdam Yapısı - d

- Özel olarak Mardin'e bakıldığında, Dicle Bölgesinde mevcut olan tablo değişmemektedir.
- 2012-13 istatistiklerine göre, Mardin'deki işsizlik yine genel oranın iki katından fazladır.
- 2013'te Türkiye'deki işsizlik oranı %9.7 iken Mardin'de bu oran %20.6 olarak gerçekleşmiştir.
- Yani Dicle Bölgesi'nde olduğu gibi, Mardin'in de ciddi bir işsizlik sorunu vardır ve bu durum, genç nüfus açısından daha çarpıcı seviyelerdedir.

5) Mardin'in İstihdam Yapısı - e

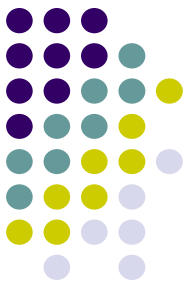

Tablo 9: Mardin'de Bazı İstihdam Verileri (2018)

	Sayı (Kişi)
İŞKUR'a kayıtlı aktif işsiz sayısı	32,721
İŞKUR'a kayıtlı 'aktif işsiz + çalıştığı hâlde iş arayan' sayısı	51,586

Kaynak: Mardin İşkur İl Müdürlüğü, 2017-18.

5) Mardin'in İstihdam Yapısı - f

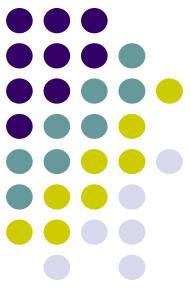

Tablo 10: Mardin'de Mevcut ve Aranılan Meslekler (2017-2018)

No	Meslekler	
	2017	2018
1	Makineci (Dikiş)	Makineci (Dikiş)
2	Overlok Makinesi Operatörü	Beden İşçisi (Genel)
3	Muhasebeci	Kadın Giysileri Dikim Elemanı
4	İnşaat Elemanları Kalıpçısı (Elle)	Satış Danışmanı / Uzmanı
5	Model Makineci (Dokuma, hazır giyim, ev tekstili)	Reyon Görevlisi
6	Hemşire	Sekreter
7	Tır-Çekici Şoförü	Temizlik Görevlisi
8	Şoför (Yük taşıma)	Garson (Servis Elemanı)
9	Ebe	Büro Memuru (Genel)
10	Beden İşçisi (İnşaat)	Terzi

Kaynak: Mardin İşkur İl Müdürlüğü, 2017-18.

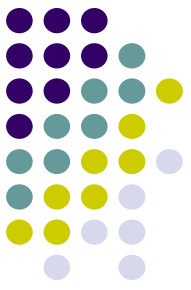
5) Mardin'in İstihdam Yapısı - g

- Mardin'deki işgücü arzı ve talebi arasında nitelikle ilgili bir uyumsuzluk vardır.
- Yani işgücü arz edenlerin aradığı ve işgücü talep edenlerin aradığı meslekler arasındaki ilişki zayıftır.
- Bu da söz konusu açığın giderilmesine yönelik çabaların gereğine işaret etmektedir.
- Bu kapsamda, birtakım eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğu açıktır.
- **Mahir Eller Projesi**'nin de bu amaca hizmet ettiği/edeceği belirtilebilir.

Genel Tespitler ve Değerlendirmeler - a

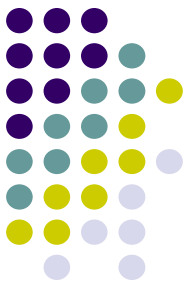
Mardin'de Genel İktisadî YAPISAL Sorunlar

- Merkezde ve özellikle imalât bölgelerinde ulaştırma alt yapısında yetersizlikler vardır. (Çevre yolu ihtiyacı)
- Aile bazlı KOBİ statüsünde işletmelerin varlığı dolayısıyla kurumsallaşamama sorunları vardır. (Eğitim ve Bilinçlendirme)
- Irak ve Suriye pazarlarındaki de facto durum, dış ticareti olumsuz etkilemektedir. (Un ihracatı hususu)

Genel Tespitler ve Değerlendirmeler - b

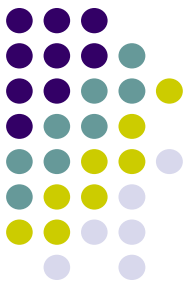
Mardin'de **Sektörel YAPISAL** Sorunlar

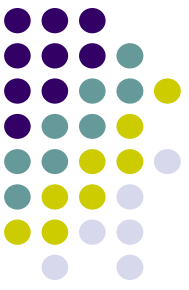
- OECD 'Investing in Climate, Investing in Growth', 2030, 6.3 tr\$
- Tarımsal üretimde uygun ham madde-malzeme (gübre, su, elektrik vs.) kullanım sorunları vardır. (**Bilinçlendirme ihtiyacı**)
- Anız yakımı hâlen devam etmektedir ve bunun olumsuz ekolojik etkileri yaşanmaktadır/ekonomik etkileri yaşanacaktır. (**Bilinçlendirme ve Kamu Müdahalesi ihtiyacı**)
- İktisadî değeri olan ağaçlandırma (zeytin, fıstık vs.) eksikliği mevcuttur. (**Teşvik ihtiyacı**)
- 3-7-10 bin yıllık maziye uymayan bir turizm kapasitesi (otel-yatak sayısı) vardır. (**Teşvik ihtiyacı**)
- Tarihî mekanlara ilgisizlik (+Arkeolojik sorunlar) vardır. (**Bilinçlendirme ve Kamu Müdahalesi ihtiyacı**)
- Tarihî mekanların pazarlanmasında sorunlar vardır. (**Eğitim ve Bilinçlendirme ihtiyacı**)
- Esnafın yerli-yabancı turiste sergilediği davranış tarzında bazı olumsuzluklar gözlenmektedir. (**Eğitim ve Bilinçlendirme ihtiyacı**)

Genel Tespitler ve Değerlendirmeler - c

Mardin'de İstihdama İlişkin YAPISAL Sorunlar

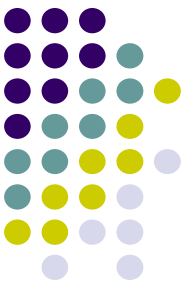

- 1) Mardin'deki üreticiler ve istihdam meselesi
Yerli kaynağın eğitilmesi ve istihdamı sorunu.
- 2) Mardin'deki tüketiciler ve istihdam meselesi
Yerli tüketim malı/hizmeti tercihinde eksiklik.
- 3) Mardin'deki yatırımcılar ve istihdam meselesi
Antep, Kayseri modellerinden uzaklık sorunu.
- 4) Mardin'deki kurumlar ve istihdam meselesi
Projelerde yerli kaynakları tercih etmeme.

Faydalanılan Kaynaklar

- Ekinci, Mehmet Behzat (2012-18), "Mardin OSB'de Dışsal Ekonomiler", Anket, MAÜ İİBF İktisat Bölümü, Mardin.
- Ercin, Murat (2017), "TRC3 Bölgesinde Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu", Sunum, DİKA Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi, Mardin.
- Mardin İşkur İl Müdürlüğü (2017-18), Veriler.
- OECD (2017), "Investing in Climate, Investing in Growth", <http://www.oecd.org/env/investing-in-climate-investing-in-growth-9789264273528-en.htm>, May 23.
- TÜİK (2019), "Dış Ticaret", <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 07 Ocak.
- TÜİK (2019), "İl Bazında Temel İşgücü Göstergeleri", <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 13 Ocak.
- TÜİK (2019), "İşgücü İstatistikleri", http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 13 Ocak.
- TÜİK (2019), "Ulusal Hesaplar", http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1075, 13 Ocak.
- URAK, Deloitte Türkiye (2016), *İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2013-2014*, İstanbul.

Teşekkürler...

[mbekinci\(at\)akademiktisat.net](mailto:mbekinci(at)akademiktisat.net)